

FIȘĂ DE OBSERVARE A ELEVILOR

în timpul activităților pe grupe la Limba și literatura română – clasa a V-a

Una din marile provocări ale unui demers didactic modern, capabil să formeze elevi care pot lucra în echipă, manifestând spirit colaborativ și gândire critică, este evaluarea individuală în cadrul activităților pe grupe.

În timp ce elevii rezolvă sarcinile de lucru, profesorul pregătește secvența următoare a lecției sau poate să facă observații ce îi vor folosi apoi în evaluare (care, deși se muncește în echipă, trebuie să fie individuală, mai ales că structura/componența grupelor și rolurile se modifică în permanență).

O variantă posibilă pentru monitorizarea activității elevilor ar fi următoarea fișă de observare, structurată după competențele generale și specifice ale programei școlare pentru disciplina limba și literatura română – clasele a V-a – a VIII-a, aprobată prin OMEN nr. 3393 / 28.02.2017. Acest document prevede cinci competențe generale detaliate/operationalizate prin competențe specifice astfel:

1. Participarea la interacțiuni verbale în diverse situații de comunicare prin receptarea și producerea textului oral:

- 1.1. Identificarea temei, a unor informații esențiale și de detaliu, a intențiilor de comunicare explicite și/sau a comportamentelor care exprimă emoții din texte narrative, monologate sau dialogate
- 1.2. Prezentarea orală, pe baza unor repere date de profesor, a unor informații și a unor idei, exprimând opinii, emoții și sentimente prin participarea la discuții pe teme familiare, de interes sau pornind de la textele ascultate/citite
- 1.3. Identificarea unor elemente paraverbale și nonverbale, în funcție de situația de comunicare
- 1.4. Realizarea unei interacțiuni verbale cu doi interlocutori, folosind strategii simple de ascultare activă și manifestând un comportament comunicativ politicos față de interlocutor(i)

2. Receptarea textului scris de diverse tipuri

- 2.1. Identificarea informațiilor importante din texte literare și nonliterare, continue, discontinue și multimodale
- 2.2. Identificarea temei și a ideilor principale și secundare din texte diverse

2.3. Formularea unui răspuns personal și/sau a unui răspuns creativ pe marginea unor texte de diferite tipuri, pe teme familiare

2.4. Manifestarea interesului și focalizarea atenției în timpul lecturii unor texte pe teme familiare

2.5. Observarea comportamentelor și a atitudinilor de lectură, identificând aspectele care necesită îmbunătățire

3. Redactarea textului scris de diverse tipuri

3.1. Redactarea unui text scurt pe teme familiare, având în vedere etapele procesului de scriere și structurile specifice, pentru a comunica idei și informații sau pentru a relata experiențe trăite sau imaginate

3.2. Redactarea, individual și/sau în echipă, a unui text simplu, pe o temă familiară, cu integrarea unor imagini, desene, scheme

3.3. Analizarea constantă a propriului scris/a unor texte diverse din punctul de vedere al corectitudinii, al lizibilității, al coerenței și al clarității

3.4. Observarea atitudinilor manifestate în procesul redactării unui text, identificând aspectele care necesită îmbunătățire

4. Utilizarea corectă, adecvată și eficientă a limbii în procesul comunicării orale și scrise

4.1. Utilizarea achizițiilor sintactice și morfologice de bază ale limbii române standard pentru înțelegerea și exprimarea corectă a intențiilor comunicative

4.2. Aplicarea achizițiilor lexicale și semantice de bază, în procesul de înțelegere și de exprimare corectă a intențiilor comunicative

4.3. Monitorizarea propriei pronunții și scrieri și a pronunției și scrierii celorlalți, valorificând achizițiile fonetice de bază

4.4. Respectarea normelor ortografice și ortoepice în utilizarea structurilor fonetice, lexicale și sintactico-morfologice în interacțiunea verbală

4.5. Utilizarea competenței lingvistice în corelație cu gândirea logică/analogică, în procesul de învățare pe tot parcursul vieții

5. Exprimarea identității lingvistice și culturale proprii în context național și internațional

5.1. Asocierea unor experiențe proprii de viață și de lectură cu acelea provenind din alte culturi

5.2. Identificarea unor valori culturale promovate în textele autorilor români din diferite perioade istorice

Fișa de observare este un instrument de lucru care înregistrează performanța elevilor în activitatea pe grupe, în funcție de cinci aspecte urmărite, care vizează nivelul de formare/dezvoltare a competențelor specifice, cu ajutorul unor descriptori de evaluare. Cele cinci aspecte combină, în variante diferite, corespunzător contextului și sarcinilor de lucru, competențe specifice din sfera celor generale. Descriptorilor le sunt atașate intervale de notare. Informația se înregistrează într-un tabel care va cuprinde, nominal, toți elevii, iar în dreptul lor, rubricile numerotate (corespunzător celor cinci aspecte urmărite, care reflectă competențele formate, pe niveluri de descriptori). În rubrici se trec bife sau alte semne grafice pentru fiecare elev și competențele evaluate, în dreptul nivelului atins. Tabelul poate avea mai multe spații prevăzute pentru fiecare elev, astfel încât să permită observarea acestuia la câteva activități similare (înregistrându-se, în acest fel, și progresul). Cele cinci aspecte urmărite sunt:

1. Receptarea textului oral / scris (în funcție de sarcina de lucru)
2. Producerea textului oral
3. Redactarea textului scris
4. Creativitatea
5. Relaționare în grup

În funcție de tipul activității și al sarcinilor de lucru, competențele specifice urmărite a fi dezvoltate/formate în lecție și descriptorii de evaluare asociați pot arăta, la un moment dat, astfel (unui set de competențe specifice îi corespunde un set de descriptori pe trei niveluri de performare):

1. Receptarea textului oral / scris (în funcție de sarcina de lucru)

Competențe specifice:

- 1.1. Identificarea temei, a unor informații esențiale și de detaliu, a intențiilor de comunicare explicite și/sau a comportamentelor care exprimă emoții din texte narative, monologate sau dialogate
- 2.1. Identificarea informațiilor importante din texte literare și nonliterare, continue, discontinue și multimodale
- 2.2. Identificarea temei și a ideilor principale și secundare din texte diverse
- 5.1. Asocierea unor experiențe proprii de viață și de lectură cu acelea provenind din alte culturi

Descriptori de performanță:

a) grad mare de înțelegere a unui text ascultat / scris, dovedită prin identificarea temei, a unor informații esențiale și de detaliu (prin formularea ideilor principale / secundare) și a comportamentelor care exprimă emoții (cu numirea emoțiilor), integrarea logică a noilor informații, făcând legătura cu cele vechi prin prezentarea unor experiențe similare sau diferite pornind de la tradiții întâlnite în textele orale sau scrise studiate; înțelegerea se bazează pe argumente logice;

b) înțelegerea textului ascultat / scris, dovedită prin identificarea temei, a unor informații esențiale și de detaliu (prin formularea cu dificultate a ideilor principale / secundare) și a comportamentelor care exprimă emoții (fără numirea emoțiilor), integrarea logică a noilor informații în sistemul celor existente deja, făcând legătura cu cele vechi prin prezentarea unor experiențe similare sau diferite, cu argumente puține;

c) dificultăți de înțelegere a textului, de identificare a temei și a unor informații esențiale, elevul face legături, intuitive, cu celelalte cunoștințe/experiențe de viață, fără să poată interpreta/argumenta faptele;

2. Producerea textului oral

Competențe specifice:

1.2. Prezentarea orală, pe baza unor repere date de profesor, a unor informații și a unor idei, exprimând opinii, emoții și sentimente prin participarea la discuții pe teme familiare, de interes sau pornind de la textele ascultate/citite

4.2. Aplicarea achizițiilor lexicale și semantice de bază, în procesul de înțelegere și de exprimare corectă a intențiilor comunicative

Descriptori de performanță:

a) elevul prezintă informații și idei pe baza reperelor date, exprimându-și opinia și sentimentele prin formularea unor enunțuri coerente, utilizând corect normele gramaticale, fonetice și lexicale în mesaje pe teme de interes, în contexte familiare și

nonfamiliare, își prezintă în mod atrăgător ideile, folosește limbajul nonverbal/paraverbal;

b) elevul prezintă informații și idei pe baza reperelor date, exprimându-și opinia și sentimentele prin formularea unor enunțuri coerente, dar utilizând incorect normele gramaticale, fonetice și lexicale în mesaje pe teme de interes, în contexte familiare și nonfamiliare; prezentare plată a ideilor, fără a valorifica expresivitatea limbajului nonverbal/paraverbal;

c) elevul întâmpină dificultăți în prezentarea informațiilor și ideilor prin nerespectarea reperelor date, își exprimă opinia și sentimentele prin formularea unor enunțuri incoerente, utilizând incorect normele gramaticale, fonetice și lexicale; prezentare plată a ideilor, fără a valorifica expresivitatea limbajului nonverbal/paraverbal; enunțuri incoerente, dezacorduri, dificultăți de prezentare a ideilor;

3. Redactarea textului scris

Competențe specifice:

3.1. Redactarea unui text scurt pe teme familiare, având în vedere etapele procesului de scriere și structurile specifice, pentru a comunica idei și informații sau pentru a relata experiențe trăite sau imaginate

3.2. Redactarea, individual și/sau în echipă, a unui text simplu, pe o temă familiară, cu integrarea unor imagini, desene, scheme

4.4. Respectarea normelor ortografice și ortoepice în utilizarea structurilor fonetice, lexicale și sintactico-morfologice în interacțiunea verbală

4.5. Utilizarea competenței lingvistice în corelație cu gândirea logică/analogică, în procesul de învățare pe tot parcursul vieții

Descriptori de performanță:

a) elevul își exprimă în scris ideile pornind de la textele citite / auzite, individual sau participă la scrierea în echipă, utilizând corect semnele de ortografie și de punctuație, respectă regulile de construire a unui text, aranjare optimă în pagină, cu ordonarea informației importante din text conform unor scheme logice, asociind imagini, desene

sugestive; rescrie / reformulează enunțurile în funcție de varianta cea mai bună rezultată în urma discuțiilor în grup;

b) elevul își exprimă în scris ideile pornind de la textele citite / auzite, individual sau participă la scrierea în echipă, face greșeli de ortografie și/sau punctuație, manifestă incoerență în respectarea regulilor de construire a unui text; aranjare optimă în pagină, cu ordonarea informației importante din text conform unor scheme logice, asociind imagini, desene sugestive; rescrie enunțurile în funcție de varianta cea mai bună rezultată în urma discuțiilor în grup;

c) elevul reușește cu greu să își exprime în scris ideile pornind de la textele citite / auzite, neimplicare la scrierea în echipă, redactare defectuoasă din punct de vedere lexical și morfologic, fără folosirea semnelor de punctuație, neglijență în ordonarea informației sau în ceea ce privește aranjarea în pagină; asociază desene potrivite pentru conținuturile abordate, copiază varianta grupului;

4. Creativitatea:

Competențe specifice:

2.3. Formularea unui răspuns personal și/sau a unui răspuns creativ pe marginea unor texte de diferite tipuri, pe teme familiare

2.4. Manifestarea interesului și focalizarea atenției în timpul lecturii unor texte pe teme familiare

Descriptori de performanță:

a) elevul manifestă libertate mare în interpretarea informației prin abordarea unor teme din perspectivă interdisciplinară sau creând cu ușurință noi contexte ficționale, imaginație bogată, controlată și dirijată eficient spre tema studiată;

b) libertate limitată în interpretarea informației sau în abordarea unor teme din perspectivă interdisciplinară, creează destul de dificil contexte ficționale proprii, imaginație neexercată, având sporadic efecte „spectaculare“;

c) dificultăți de interpretare, fără posibilitatea de a aborda interdisciplinar o temă dată sau de a imagina noi situații;

5. Relaționarea în grup:

Competențe specifice:

1.3. Identificarea unor elemente paraverbale și nonverbale, în funcție de situația de comunicare

1.4. Realizarea unei interacțiuni verbale cu doi interlocutori, folosind strategii simple de ascultare activă și manifestând un comportament comunicativ politicos față de interlocutor(i)

Descriptori de performanță:

- a) elevul este capabil de ascultare activă, manifestă o atitudine de colaborare cu membrii grupului, respectă opinia celorlalți, se implică în activitate, are o atitudine critică față de argumentele ascultate, cântărește situațiile, oferind grupului soluții;
- b) elevul ascultă activ, însă manifestă o preocupare prea mare față de propriile idei, defecte de colaborare, dificultăți de comunicare pe bază de argumente, se implică în activitatea grupului, oferă soluții și insistă ca acestea să fie luate în considerare (tendințe de a monopoliza activitatea, de a deveni lider);
- c) dificultăți în comunicare, nerăbdare în a-i asculta pe ceilalți, apatie în susținerea propriilor păreri, argumentare slabă, înclinare spre pasivitate, spre a folosi, fără efort, munca celorlalți.

Notă: pentru fiecare set de competențe evaluate, nivelul 1 de descriptori corespunde notelor între 9 și 10, nivelul 2 notelor între 7 și 8, nivelul 3 pentru cele între 5 și 6. Notele sub 5 se dau când elevul nu reușește să întrunească nici una din cerințe. În funcție de măsura în care elevul rezolvă sarcina de lucru, nota lui se va regăsi într-unul din nivelurile de descriptori.

TABELUL DE EVALUARE va arăta astfel:

Numele elevului	Data	Aspect urmărit / Descriptor															
		1.			2.			3.			4.			5.			
		a.	b.	c.	a.	b.	c.	a.	b.	c.	a.	b.	c.	a.	b.	c.	
Mihaela	23.10.17	☺				☹			☹			☺				☹	
	29.11.17	☺			☺			☺			☺					☹	
	15.02.18	☺				☹		☺			☺			☺			
Daniel	23.10.17		☹				☹			☹			☹				☹
	13.12.17		☹			☹				☹		☹					☹
	27.02.18		☹			☹			☹			☹				☹	
Anda	22.11.17		☹		☺				☹		☺			☺			
	19.12.17		☹		☺			☺			☺			☺			
	27.02.18	☺			☺			☺			☺			☺			

La fel va continua cu toți elevii.

De asemenea, pot fi evaluate după același model (niveluri de descriptori), alte competențe specifice în studiul textului epic: extragerea esențialului dintr-un text (oral sau în scris), atunci când se lucrează la planul simplu de idei sau la rezumat; ordonarea cronologică a unor idei dintr-un text dat, redactarea unei compuneri după un plan dat și multe altele.

La anumite intervale de timp, după mai multe observații, se trec note (media notelor obținute conform însemnărilor, care are în vedere progresul înregistrat de elev). Spre exemplu, luând în discuție situația Mihaelei, se observă din tabel că:

- la descriptorul 2, privind exprimarea orală, eleva înregistrează un progres instabil; la începutul activităților, eleva avea defecte de acord gramatical (subiect/predicat, gen și număr la adjective), în cazul frazelor mai lungi (de exemplu: „ele...merge”). De asemenea, este frecventă folosirea incorectă (formă, diateză) a unor verbe (de ex. „să steie”, „se merită”).

Mihaela are o mulțime de idei pe care, însă, le prezintă într-o manieră monotonă, dând uneori senzația de banal/plictisitor în modul de exprimare. În urma discuțiilor, eleva a încercat să-și modifice maniera de exprimare; a chiar reușit, dar se mențin greșelile de acord și de folosire incorectă a unor termeni. (De altfel, chiar Mihaela observă, în **biletul ei de autoevaluare**: „când nu sunt atentă, mă pierd în detalii și foarte greu pot reveni la firul roșu al povestirii mele. Apoi, mă tem că n-am să mai pot lega ideile și abandonez...”). Schimbarea este, deci, fluctuantă, iar nivelul de notare la care s-ar înscrie eleva, în această zonă (a exprimării orale), ar fi între 7 și 8 (cu specificarea că se poate nota cu 8, pentru încurajarea progresului care a fost vizibil la un moment dat). Aceasta în cazul în care s-ar nota numai acest aspect. De obicei, însă, se face o medie a notelor obținute pe parcursul mai multor activități la care s-au observat mai multe aspecte privind comunicarea elevului.

- Pentru descriptorul 3 (redactarea textului scris), eleva a înregistrat un progres stabil: dacă în primele ore Mihaela avea o imaginație debordantă, reușind însă cu greu să-și scrie gândurile, din punctul de vedere al organizării logice a mesajului, al sesizării esențialului (cu insistențe pe detalii ne semnificative), după mai multe activități se vede o ameliorare, mai ales în planul ordonării informației importante. Mai rămân doar puține probleme în ce privește punctuația (folosire aleatorie a semnelor de punctuație). Schimbarea în acest caz este constantă, nivelul de încadrare a notei este între 8 și 9.
- La descriptorul 5, în planul relaționării, elevei i s-a diminuat considerabil tendința de a monopoliza discuțiile în grup și de a-și impune punctul de vedere. Devine tot mai evidentă înclinația ei spre colaborare cu ceilalți membri ai grupului, spre respectul opiniei celorlalți.

NOTĂ: aceste observații pot alcătui un material consistent, cu ajutorul căruia profesorul poate întocmi cu ușurință micile „rapoarte” sau justificările atribuirii notei în anumite situații (din **portofoliul de evaluare** pentru fiecare elev).

Realizarea acestor instrumente devine facilă atunci când se face sistematic, fișele de observare putând lua orice formă, în funcție de creativitatea profesorului, de tema studiată și de specificul clasei.

Uneori, este bine ca profesorul să comunice elevilor itemii urmăriți în evaluare, pentru ca aceștia să știe spre ce se îndreaptă, să-și poată alege ca obiectiv atingerea unui standard în învățare.